

den Ældre givne nordstrandske Landret af 1572, men da næsten alle Bestemmelser i »Siebenharderbeliebung« gik uforandrede over i Landretten, skete der intet Brud paa Udviklingen. Dog fik Jydske Lov i Kraft af en Række hertugelige Forordninger af 1625 og følgende Aar (første Gang fremdragne af Forf.) Indpas paa Før Østerland, fra Begyndelsen kun i enkelte Retssager, men fra 18. Aarhundredes Midte i alle Sager, hørende under Arveretten og Formueretten for Ægtefæller. Retsvæsenet indenfor de nævnte Omraader, som det formede sig baade før og efter Indførelsen af Jydske Lov, skildres i Enkeltheder, uden at der dog gøres Forsøg paa at drage Slutninger angaaende de økonomiske og sociale Forhold. For Historikeren har Arveretten for Landbesiddelse en særlig Interesse. Baade inden for den nordstrandske Landrets Omraade og paa den slesvigske Gest havde der dannet sig en Arvesædvane — »Jüngstenrecht«, »Anerbensitte« — som sikrede den samlede Bondeejendoms Overtagelse af en af Arvingerne til en Pris, ved hvis Fastsættelse der var taget Hensyn til Bedriftens Ydeevne. Skont Før-Østerland med Hensyn til Arveret i ældre Tid hørte under Landretten, fulgte man dog (under Paavirkning af Jydske Lov?) saavel paa Før som i hele Tønder Amt samme Praksis som den ellers i Marsken gældende, nemlig Realdeling af Ejendommen mellem Arvingerne, og man har fortsat hermed baade paa Før Øster- og Vesterland lige til vore Dage. Saa sent som i 1924, da Regeringen søgte at skaffe »Anerbensitte« Indpas, erklærede Bønderne paa Før, at de ikke vilde være »Herrer og Trælle, men frie Bønder selv paa en nok saa lille Ejendom«.

Johanne Skovgaard.

Til de mærkeligste Skikkelser i moderne dansk Kirkehistorie hører uden Tvivl Præsten Otto Møller i Gylling, en djærv og selvstændig Personlighed, paa een Gang dybt konservativ og hensynsløs radikal i sin Kritik, især dog en uforfærdet Aandens Tugtemester overalt, hvor han syntes at vejre det overfladiske eller undervægtige. Det er derfor i høj Grad rimeligt, at man har villet benytte Hundredaaret for hans Fødsel til at udgive en mere indgaaende Fremstilling af hans Liv og Tanker. Dette er sket med Professor J. P. Bangs Bog *Gyllingpræsten Otto Møller. Liv og Forfatterskab* (Kbhvn. 1931). Bogens første Halvdel er rent biografisk. Betragtet fra et historisk Synspunkt er det let at faa Øje paa Svaghederne heri: den lidet uddybede Baggrundsskildring med den altfor kortfattede Omtale af de Personligheder og Retninger, Møller kom i Berøring med, den ikke synderlig ind-

trængende Benyttelse af det store Kildestof, der foreligger til hans Historie (ikke mindst det utrykte paa Det kgl. Bibliotek) og fremfor alt Mangelen paa et virkelig afrundet Helhedsbillede. Trods alt er dog netop dette Afsnit af megen Betydning i historisk Henseende, da Forf. Side efter Side aftrykker lange Uddrag af en hidtil ubenyttet Selvbiografi af Otto Møller, forfattet 1904. Den indeholder mange interessante Enkeltheder, men er især værdifuld ved at give Nøglen til en dybere Forstaaelse af Møllers skarpe Domme om adskilligt i Datidens kirkelige og politiske Udvikling, saaledes som de især er vel kendte fra hans Brevveksling med Skat Rørdam. — I Bogens anden Halvdel, der bestaar af en væsentlig refererende og citerende Gennemgang af Otto Møllers Forfatterskab med Fremhævelse af hans Hovedtanker paa det teologiske, kirkelige, pædagogiske og politiske Omraade, er Forf. ganske anderledes paa sit rette Felt. Uden nogensinde at have stillet sig i et slavisk Discipelforhold til Otto Møller har J. P. Bang i den Grad levet sig ind i hans Tankeverden, at han formaar at give en god Vejledning til Forstaaelse af den gamle Kirkemands ofte hvasse og ensidige, men altid redelige og originale Skrifter. Kun savner man af og til en skarpere psykologisk Indtrængen, saaledes som f. Eks. Harald Høffding har givet den i sit mesterlige Essay om Otto Møller og Skat Rørdam (i Tilskueren 1918), som forøvrigt passende kunde have været omtalt i dette Skrift. *Bjørn Kornerup.*